

BIULETYN

KOŁA MIŁOŚNIKÓW DZIEJÓW GRUDZIĄDZA
KLUB „CENTRUM” SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

R. IX: 2011
Data odczytu: 28.9.2011

Nr 25 (294)
Data wydania: 28.9.2011

854. spotkanie

Marek Prabucki

Zarys historii Związku Towarzystw Kupieckich na Pomorzu 1919-1929

Kupiectwo polskie na Pomorzu za czasów niewoli pruskiej nie posiadało własnej organizacji zawodowej. Brak właśnie takiej organizacji zawodowej, był niewątpliwie główną przyczyną, że polskie kupiectwo zostało odsunięte od pracy na polu gospodarczym. Wolne od zajęcia chwile kupiec polski poświęcał wyłącznie pracy społecznej w polskich organizacjach, szczególnie zaś na terenie Towarzystw Przemysłowych, gdzie zgodnie współpracował z rzemieślnikiem. Tam się też wzajemnie kształcono a wiedzę swoją dzielono się następnie z młodzieżą kupiecką, wpajając w nią jednocześnie głęboką miłość do ojczyzny.

Z chwilą odzyskania niepodległości sytuacja kupiectwa uległa zmianie. Z biernego widza i obywatela drugiej klasy stał się on gospodarzem kraju, który umiał celowo i systematycznie wpływać na tworzenie się młodego życia gospodarczego i polskiego handlu, a jedyną do tego drogą była wielka organizacja zawodowa.

Zrozumiał to niewątpliwie w dostatecznej mierze przyszły prezes Związku Tadeusz Marchlewski, powróciwszy w 1919 r. z obczyzny. Z jego to inicjatywy założyło kupiectwo grudziądzkie w dniu 8 lipca 1919 r. organizację zawodową pod nazwą „Towarzystwo Kupców Samodzielnych”. które było kolebką Związku Towarzystw Kupieckich na Pomorzu.

W dniu 21 września 1919 r. zwołano na zaproszenie Towarzystwa grudziądzkiego wielki zjazd kupiectwa z całego Pomorza, w którym wzięło udział przeszło 500 uczestników. Zjazd ten stanowił nie tylko poważną siłę kupiectwa, lecz był także wspaniałą manifestacją patriotyczną. 5 października odbył się zjazd komitetu wykonawczego i mężów zaufania, na którym wybrano na prezesa komitetu Tadeusza Marchlewskiego.

Jednocześnie komitet wykonawczy starał się wpłynąć również na unormowanie życia gospodarczego, wybierając delegację, która będzie obradować w Berlinie z przedstawicielami władz polskich i niemieckich w naczelnej radzie Ludowej z Poznania.

Po przygotowaniu szeregu prac wstępnych zwołano zjazd delegatów Kupców Pomorskich na dzień 27 listopada 1919 r. do Torunia, na którym postanowiono połączyć wszystkie istniejące Towarzystwa Kupców Samodzielnych na Pomorzu w jedno silne zrzeszenie pod nazwą „Związek Towarzystw Kupieckich na Pomorzu” z siedzibą w Toruniu.. Na prezesa wybrano w dowód uznania za pracę zorganizowania polskiego kupiectwa na Pomorzu – Tadeusza Marchlewskiego. Na wice prezesa powołano Tadeusza Rochona z Chełmży, na sekretarza Wasikowskiego z Grudziądza, na skarbnika Jana Zawadzkiego z Grudziądza, a na bibliotekarza Franciszka Sikorskiego, także z Grudziądza. Po objęciu urzędów przez władze polskie powstało dla związku nowe pole działania, gdyż niejednokrotnie był on faktorem wyjaśniającym wiele spraw, które częstokroć wywoływały nieporozumienia. W tym celu odbyło się szereg konferencji z reprezentantami rządu, gdzie wystosowano wiele memoriałów oraz wniosków. Podczas odbywających się pierwszych Targów Poznańskich zwołano na dzień

1 i 2 czerwca 1921 r. do Poznania Wszechpolski Zjazd Kupiectwa, który zgromadził około półtora tysiąca kupców. gdzie Pomorze było licznie reprezentowane a na wice marszałka zjazdu wybrano Tadeusza Marchlewskiego. Nowy okres działalności na przełomie lat 1922/23 rozpoczął związek dorocznym zjazdem w Toruniu.

Zjazd toruński był również bardzo liczny, gdyż kupiectwo pomorskie stawiło się prawie z wszystkich miast pomorskich. Zarząd Główny, który w myśl statutu wybierany był co 2 lata pozostał bez zmiany. W pierwszym dniu odbył się zjazd delegatów, na którym zdano sprawozdanie roczne, wygłoszone przez prezesa T. Marchlewskiego oraz kierownika centrali Pacoszyńskiego. następnego dnia odbył się zjazd ogólnokupiecki, na którym wygłoszono referaty prezesa związku T. Marchlewskiego i dyrektora centrali Pacoszyńskiego.

Centrala związku w sierpniu 1923 r. czyniła starania o założenie na Pomorzu szeregu szkół handlowych oraz doksztalających. Starania te zostały pomyślnie zakończone, założono także szkoły handlowe w Toruniu, Chojnicach i 3-klasową w Grudziądzu.

Czwarty rok administracyjny 1923/1924 poprzedził zjazd delegatów zwołany na 23 października 1923 r. do Grudziądza a dotychczasowy prezes związku Tadeusz Marchlewski ponownie wybrany został na to samo stanowisko. Po przyjęciu sprawozdania i dokonaniu wyboru zarządu, Zjazd delegatów uchwalił założenie własnego Banku Kupieckiego, a uruchomiono go w marcu 1924 r.

Na zjazd ogólny przybyło 400 członków oraz władze cywilne i wojskowe z wojewodą Brejskim na czele. Na zjeździe tym uchwalono rezolucję domagającą się przede wszystkim jasnego określenia warunków, w jakich kupiec uczciwy może pracować. Zjazd ten przede wszystkim domagał się zmiany ustawy w walce z lichwą, wzywając zarazem rząd do wstrzymania inflacji marki polskiej.

Szósty rok działalności związku poprzedził zjazd jubileuszowy, z okazji 5-lecia związku, który odbył się w dniach 27 do 29 września 1924 r. w Wejherowie. Prezesem związku wybrano jednogłośnie Tadeusza Marchlewskiego, któremu wręczono odpowiedni dyplom za owocną pracę na rzecz związku. Na zjeździe tym wybrano kierownika objazdowego w osobie Leona Sobocińskiego. Dzięki jego pracy kilka placówek będących w stanie powolnego zaniku nabrało życia i odzyskało ponownie zdolność organizacyjną.

Działalność związku w latach 1926/1927 została zainaugurowana walnym zebraniem delegatów, który odbył się 17 października 1926 r. w Chełmnie. Zjazd ten zaszczyliła po raz pierwszy specjalna delegacja Ministerstwa Przemysłu i Handlu. Na zjeździe tym nastąpiło pierwsze spotkanie przedstawicieli rządu z kupiectwem, co ułatwiło organizacji cały szereg posunięć bardzo szczęśliwych. Prezesem związku ponownie wybrany został Tadeusz Marchlewski. W czerwcu 1927 r. postanowiono utworzyć specjalny wydział Sekcji Branżowych, którego zadaniem była reorganizacja starych i organizowanie nowych sekcji.

Dziewiąty rok istnienia związku rozpoczął się walnym zjazdem delegatów w Brodnicach, w dniu 2 października 1927 r. Zjazd w Brodnicach uchwalił szereg doniosłych rezolucji. Z tych najważniejszych była rezolucja o Izbach Handlowo-Przemysłowych, która wypowiedziała się przeciw podziałowi Pomorza na teren kilku Izb, a za stworzeniem jednej Izby obejmującej całe województwo pomorskie. W grudniu 1927 r. prezes związku Tadeusz Marchlewski wziął udział w delegacji kupiectwa polskiego na konferencji z przedstawicielami kupiectwa niemieckiego w Berlinie. Rok jubileuszowy rozpoczął się dorocznym zjazdem ogólnokupieckim w dniu 7 października 1928 r. w Toruniu a zwołany został pod hasłem reformy podatkowej. W zjeździe wzięli udział wojewoda pomorski oraz dyrektor departamentu handlowego Sokołowski w imieniu Ministra Przemysłu i Handlu. Na zjeździe tym na okres trzyletni wybrany został prezesem związku Tadeusz Marchlewski a działalność związku w tym roku nie odstępowała od lat poprzednich, przeciwnie – z podwójną energią wyteżyła centrala swe siły w kierunku obrony spraw zawodowych swych członków.

Rok 1929 był rokiem 10-lecia Związku Towarzystw Kupieckich na Pomorzu.

W dniach 21 i 22 września 1929 r. odbył się w Grudziądzu zjazd delegatów Towarzystwa Kupców Samodzielnych i połączony był z uroczystościami 10-lecia Związku Towarzystw Kupieckich. W sobotę dnia 21 września po południu odbyła się w sali ratuszowej kon-

ferencja czołowych władz związkowych z przedstawicielami Naczelnej Rady Zrzeszeń Kupiectwa Polskiego, na które dyrektor Naczelnej Rady Jakubowski wygłosił referat o ustosunkowaniu się Naczelnej Rady do bieżących zagadnień gospodarczych. Wieczorem natomiast odbył się w salach Królewskiego Dworu obiad wydany przez Zarząd Główny Związku.

Brało w nim udział 150 osób, między innymi biskup chełmiński ks. dr Wojciech Okoniewski, biskup połowy Wojska Polskiego ks. Gall, wojewoda pomorski Lamot, prezydent Grudziądza Józef Włodek, ks. prałat Bernard Dembek – proboszcz fary grudziądzkiej, wice minister Doleżał, gen. Ładoś. Podczas obiadu przemawiał do zebranych gości prezes Związku Tadeusz Marchlewski, który to na koniec przemówienia wniósł toast na cześć Najjaśniejszej Rzeczypospolitej Polski. Potem przemawiał jeszcze wojewoda pomorski Lamot, poseł Kwiatkowski z Wejherowa, biskup Okoniewski. W niedzielę 22 września w drugi dzień uroczystości w południe odbyła się w kościele farnym uroczysta msza św. w intencji Związku, którą celebrował ks. prałat Bernard Dembek, a asystował mu ks. biskup Okoniewski. Kazanie wygłosił generalny wikary kapituły chełmińskiej ks. dr Rogala. Po południu odbyła się w teatrze miejskim akademii jubileuszowa przy udziale delegatów i gości. Akademię zagał prezes Związku Tadeusz Marchlewski witając przedstawicieli władz i urzędów, wojska, prasy oraz delegatów. Następnie przemawiał ks. biskup Okoniewski, wojewoda pomorski Lamot, wice patron Związku Spółek Zarobkowych i Gospodarczych ks. Bolt ze Srebrnik, wice minister handlu i przemysłu Doleżał, prezydent Grudziądza Józef Włodek i inni. Po przemówieniach i referatach przyjęto rezolucję zjazdu. Następnie odczytano telegramy gratulacyjne jakie nadesłali ks. biskup Bandurski, prezes Naczelnej Rady Zrzeszeń Kupiectwa Polskiego Bogusław Herse, konsul generalny w Berlinie - Zieliński, Izba Przemysłowo-Handlowa z Bydgoszczy, prezydent Gdyni, Towarzystwo Kupców Samodzielnych z Pucka, Straż Pożarna z Grudziądza oraz Komunalna Kasa Oszczędności z Grudziądza. Pięknym przemówieniem prezesa Tadeusza Marchlewskiego i gromkim okrzykiem na jego cześć zakończono akademię.

Po akademii delegaci i przybyli goście z wszystkich stron Pomorza bawili się do samego rana w Wielkopolance, Królewskim Dworze i Tivoli.

Nadmienić trzeba, że prezes został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi” za pracę na rzecz rozwoju kupiectwa na Pomorzu oraz za zorganizowanie pierwszej Pomorskiej Wystawy w Grudziądzu.

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisz, KMDG. Logo KMDG wykonał Grzegorz Rygielski.